

Utdanningsdirektoratets ledelse

Rapport fra arbeidsgruppe som har kartlagt læremiddelarbeidet for 2004 i Utdanningsdirektoratet og underliggende etater

Utdanningsdirektoratet nedsatte i desember 2004 en hurtigarbeidende arbeidsgruppe å kartlegge læremiddelarbeidet i Utdanningsdirektoratet og underliggende virksomheter i 2004. I brev av 10.12.04 fikk arbeidsgruppen følgende **mandat**:

1. Arbeidsgruppen skal innen 1. februar 2005 levere en situasjonsrapport for Utdanningsdirektoratet, underliggende virksomheter og Sametinget vedrørende utvikling og produksjon av læremidler for barn, unge og voksne med særskilte opplæringsbehov i 2004. (små elevgrupper, språklige minoriteter, smale fagområder)
2. Rapporten skal beskrive aktivitetene i 2004 med tanke på organisering (hvem gjør hva), finansieringsformer (internt og eksternt), økonomisk omfang samt bruk av årsverk
3. Rapporten skal også gi en kortfattet framstilling av udekkede behov for de ulike brukergrupper

Rapporten skal legges fram for ledelsen i Utdanningsdirektoratet som et grunnlag for vurdering av dagens situasjon og eventuelle videre tiltak.

Det utarbeides i forkant et skjema som brukes av alle fagområder som mal for registrering av dagens aktiviteter. Representanten fra det enkelte fagområde har ansvaret for å samarbeide med sine kollegaer for å kvalitetssikre data.

Medlemmer i arbeidsgruppen:

Avdeling for finansiering og forvaltning:	Arne Brandal – leder og sekretær
Avdeling for innhold og læremidler:	Stein Nørve og Nina Lofstad
Statped hørsel:	Olle Eriksen, Møller
Statped syn:	Ståle Bekkelien, Huseby
Statped språk/lese-skrivevansker:	Tone Finne, Bredtvet
Statped sammensatte lærevansker:	Tove Guttelvik, Trøndelag
Statped sosiale og emosjonelle vansker:	Henning Plischewski, Lillegården
Samiske elever:	Erna Lyssand Hætta, Sametinget

Arbeidet med rapporten

Arbeidsgruppen har hatt ett møte hvor en drøftet læremiddelsituasjonen, mandatet, innhenting av data og valg av felles rapporteringsskjema.

Representantene i arbeidsgruppa har fungert som koordinatorene for de aktuelle sektorene og har innhentet opplysninger fra.

Føringer for læremiddelarbeidet i St. prp. nr. 1 (2004-2005)

Utdanningsdirektoratet/LS fikk i **2004** kr 36 397 000 på kap 202.70 til Tilskott til læremidler. I St. prp. nr. 1 (2004-2005) står det blant annet om bevilgningen for 2005 som blir videreført i samme størrelsesorden:

Postadresse:
Postboks 2924 Tøyen, 0608 Oslo
Besøksadresser:
Kolstadgata 1, Oslo
Verftsgata 10, Molde
Parkgata 36, Hamar

Telefon:
+47 23 30 12 00
Telefaks:
+47 23 30 12 99

E-post:
post@utdanningsdirektoratet.no
Internett:
www.utdanningsdirektoratet.no

Bankgiro:
7694 05 10879
Org.nr.:
NO 970 018 131 MVA

"Løyvinga gjeld tilskott til utvikling og produksjon av læremiddel for små elevgrupper og smale fagområde, og tilskott til utvikling og produksjon av særskilt tilrettelagde læremiddel og læremiddel for språklege minoritetar. Ordninga blir forvalta av Utdanningsdirektoratet.

Tilskottsordninga skal medverke til at det blir utvikla og produsert læremiddel til alle elevgrupper, også dei som er så små at det ikkje er grunnlag for kommersiell utvikling.

Det er utvikla læremiddel for språklege minoritetar, læremiddel for små fag i vidaregåande opplæring, digitale læremiddel og særskilt tilrettelagde læremiddel. Det er utvikla både trykte og digitale læremiddel innanfor alle område. I tillegg er det gjennomført og sett i gang fleire forskings- og evalueringsprosjekt innanfor læremiddelområdet.

Læringssenteret kartla i 2003 den samla ressursbruken i offentleg lydbokproduksjon i Noreg. Alle offentlege lydbokprodusentar er no samde i å gå over til ein digital lydbokstandar for brukarar med behov for særskild tilpassing. Arbeidet med å leggje om til ny standard er starta opp, og Utdanningsdirektoratet vil halde fram med dette arbeidet dei nærmaste åra.

Eit forprosjekt knytt til utvikling av læremiddel til tospråklig fagopplæring på ungdomstrinnet er sett i gang. Nordisk ordboksprosjekt LEXIN-N er ført vidare. Det er gjennomført ei lansering av norsk-tamil mini-ordbok. Utvikling av norsk-sørkurdisk (sorani) og norsk-nordkurdisk (kurmanji) ordbøker er sett i gang.

Departementet foreslår at løyving blir ført vidare på same nivå. Departementet vil sørge for utvikling, produksjon og distribusjon av læremiddel og læringsressursar for prioriterte områder og grupper. Nordisk samarbeid om LEXIN og internasjonalt samarbeid om DAISY vil bli ført vidare."

Foreløpige regnskapstall for læremiddelfeltet for 2004 i LS og UDIR

Læremiddelarbeid i Utdanningsdirektoratet/LS 2004		
Læremiddelstøtte og produksjon	Tildelt fra UFD	Tildelt fra LS/Udir
	36 397 000	
Lydbok (1)		7 000 000
Læremidler til elever med særskilte behov		8 100 000
Læremidler til elever fra språklige minoriteter		4 269 000
Læremidler til små fag i vidaregåande opplæring		8 235 000
Annen læremiddelstøtte		4 550 000
Prosjektstøtte		745 000
Sum	32 899 000	32 899 000
Rest 2004	3 498 000	

(1) 3 årsverk og vikarutg inkl arb avgift for personale i Udir er tatt med her med kr 1,322 mill.

3 årsverk inkl arb.avgift er fordelt på de andre læremiddelområdene ovenfor med kr 1,226 mill.

1) LÆREMIDDELSTØTTE OG PRODUKSJON**Lydbok (kr 7.000.000):**

Utvikling, produksjon og formidling av lydbøker.

Deler av beløpet er utbetalt til Huseby (2 mill.) og Tambartun (1,2 mill.) for lydbokproduksjon for UDIR. En privat produsent har fått utbetalt 1,5 mill. til innlesning og produksjon/kopiering. Resten av utgiftene har gått til drift, emballasje, vederlagsbetaling, porto mv.

Læremidler til elever med særskilte behov (kr 8.100.000):

* Midtveis- og sluttoppgjør for pågående og avsluttede læremiddelprosjekter kr 4.139.000

* 18 innkomne søknader på tilsammen kr 33.135.000 til nye prosjekter.

5 innvilgede søknader med totale utbetalinger til nye prosjekter 9.335.000

(1.gang utbetaling i 2004 på kr 3.961.000 og bundne avtaler i 2005 på kr 5.374.000)

Midlene har gått til forlag og læremiddelprodusenter.

Læremidler til elever fra språklige minoriteter (kr 4.269.000):

* Midtveis- og sluttoppgjør for pågående læremiddelprosjekter kr 1.334.000

* 27 innkomne søknader på tilsammen kr 48.000.000 til nye prosjekter.

6 innvilgede søknader med totale utbetalinger til nye prosjekter kr 3.655.000

(1.gang utbetaling i 2004 på kr 2.935.000 og bundne avtaler i 2005 på kr 720.000)

Midlene har gått til forlag og læremiddelprodusenter.

Læremidler til små fag i videregående opplæring (kr 8.235.000):

* Midtveis- og sluttoppgjør for pågående læremiddelprosjekter

* 41 innkomne søknader på tilsammen kr 30.000.000 til nye prosjekter på 4 linjer

(1.gang utbetaling i 2004 foretatt. Bundne avtaler i 2005 på kr 689.000)

Midlene har gått til forlag og læremiddelprodusenter.

2) ANNEN LÆREMIDDELSTØTTE

* UDIR har overført kr 3.000.000 til Møller ks til læremiddelutvikling

* LS har overført kr 700.000 til Huseby ks til læremiddelutvikling

* LS har overført kr 850.000 til Tambartun ks til læremiddelutvikling og prosjektstøtte

3) PROSJEKTSTØTTE

* UDIR har tildelt Høgskolen i Agder kr 125.000 til kartleggingsprosjekt for web-baserte læremidler

* UDIR har overført kr 150.000 til Norges forskningsråd som delfinansiering av prosjektet "Brukererfaring med fulltekst DAISY-bøker"

* LS/UDIR har finansiert 2 læremiddelforskningsprosjekter med til sammen kr 470.000.

4) ADMINISTRATIVE KOSTNADER (LØNN + ARBEIDSGIVERAVGIFT)

Lønn inkl. arbeidsgiverutgift for personale i Udir. er tatt med under **Lydbok** ovenfor med

3 årsverk: kr 1.126.000

Vikarutgifter: kr 196.000

kr 1.322.000

3 årsverk for personale i Udir. er fordelt på læremiddelområdene med

kr 1.226.000

Lønnutgifter **kr 2.548.000**

Læremiddelutvikling og produksjon ved sentrene i Statped

Tabellen nedenfor gir et oversiktsbilde over årsverk brukt til læremiddelutvikling og produksjon i perioden 1997 – 2004. En ser at synssektoren i 2004 bruker 33,7 årsverk, 60,8 % av en total årsverkbruk i Statped på 55,4 årsverk til læremiddelutvikling/tilpasning og produksjon/distribusjon. Hørselssektoren (Møller) bruker 11,1 årsverk, 20,0 %. De andre sektorene har en heller mindre læremiddelproduksjon/læremiddelutvikling, men er likevel viktige ut fra sin spisskompetanse om vanskegruppene.

Alle sektorene bruker i tillegg til læremiddelutvikling og produksjon, ressurser til utadrettet spesialpedagogisk veiledning i bruk av læremidler. Det siste er ikke tatt med i årsverkbruken nedenfor eller i vedlagt excel-tabell, **tabell 1**.

Læremiddelårsverk i "Statped" 1997 - 2004

Årstall	Syn	%	Hørsel	%	Språk	%	Atferd	%	Sams.l.v.	%	Sum årsverk
2004	33,7	60,8	11,1	20,0	4,5	8,1	0,8	1,4	5,3	9,6	55,4
2003	27,9	67,2	9,4	22,7	1,2	2,9	*	*	3,0	7,2	41,5
2002	27,7	59,8	15,3	33,0	0,6	1,3	*	*	2,7	5,8	46,3
2001	32,6	62,3	14,8	28,3	2,0	3,8	0,2	0,4	2,7	5,2	52,3
2000	35,3	70,0	10,5	20,8	2,0	4,0	1,3	2,6	1,3	2,6	50,4
1999	37,0	65,8	9,0	16,0	3,0	5,3	0,2	0,4	7,0	12,5	56,2
1998	39,7	64,3	7,9	12,8	3,0	4,9	0,1	0,2	11,0	17,8	61,7
1997	30,0	55,6	9,0	16,7	4,0	7,4	1,0	1,9	10,0	18,5	54,0

* Slått sammen med sammensatte lærevansker i 2002 og 2003

Synssentrene

Huseby og Tambartun har hatt et særlig ansvar for utvikling, tilrettelegging, produksjon og distribusjon av læremidler for gruppen synshemmede fra ca. 1970. Etterspørselen etter lærebøker økte i forbindelse med integrering av elever fra blindeskolene til skoler på de respektive hjemstedene. Skolene etterspurte de samme bøkene i punktskrift som ellers ble brukt i klassene som nå fikk blinde elever. Behovet for punktskriftbøker var stort, og produksjonen kom i stand ved sentrene uten formelt oppdrag og uten øremerkede tildelinger.

I dag er læremiddelproduksjonen en del av oppdraget sentrene har fra UDIR, og under direktoratets koordineringsansvar.

Sentrene produserer læremidler etter bestilling, først og fremst fra skoleverket, men også fra andre, som Hjelpemiddelsentraler.

Sentrene har fordelt lærebokproduksjonen seg i mellom med utgangspunkt i brukernes alder/trinn: Tambartun produserer for førskole og grunnskole til og med 7. trinn. Huseby produserer for grunnskolen 8.-10. trinn og videregående skole.

Lærebøker produseres i papir- og elektronisk punktskrift, lydbøker i DAISY-format, etter hvert også som lyd-/fulltekstbøker. I tillegg til lærebøker produseres taktile hjelpe- og læremidler som abakus, lesebrett, konkretiseringsmaterieell som bokstavkasser med punktskrift, mobilitetskart og geografiske kart og pedagogisk taktile, visuelt og auditivt stimuleringsmaterieell for barn på tidlig utviklingstrinn.

Sentrene fikk i 2004 i oppdrag av UDIR å utvikle/tilrettelegge og produsere Nasjonale prøver for punktskriftbrukere. Dette arbeidet kom så vidt i gang i desember 2004, og sentrene har derfor nylig fått en forståelse av hvor omfattende dette arbeidet er. Bruk av Nasjonale prøver for punktskriftelevne vil medføre både et relativt utfordrende pedagogisk tilretteleggingsarbeid av selve prøvene, og et veiledningsarbeid overfor lærerne for å evaluere prøvene og tilrettelegge for elevenes faglige utvikling. Dette vil medføre et ressursbehov som sentrene i dag ikke vil kunne dekke uten at det vil få konsekvenser for annen tjenesteyting.

De to store reformene R-94 og L-97 med nye læreplaner, utløste en enorm lærebokproduksjon med nye bøker i skoleverket og stort press på sentrene for å få tilrettelagt lærebøker i takt med utskiftingene som fant sted, noe som førte til at lærebokproduksjonen ble fulgt opp av Storting og departement.

Ved innføring av ny læreplan, ser en nå for seg en ny topp i lærebok/læremiddelproduksjonen. Ut fra de erfaringene vi høstet ved nevnte reformer, vil vi gjøre oppmerksom på utfordringene sentrene står over for. Sentrene har hatt en nedbemanning i personalet som følge av stram økonomi, og det vil ikke lenger være mulig å overføre ressurser fra andre deler av sentrenes tjenesteyting til læremiddelproduksjon, uten at dette vil gå ut over tilbudet til andre brukere.

Som det fremgår av tabellen, er ressursene som trengs for å kunne produsere nødvendige læremidler for punktskriftbrukere og sterkt svaksynte elever, ca. 20 mill kr og dekkes stort sett gjennom sentrenes tildelinger. I tillegg har sentrene, etter søknad, vært tildelt midler fra Læringssenteret/UDIR. Disse tildelingene har variert noe i størrelse og har ofte blitt tildelt relativt seint. Det har dermed vært vanskelige å planlegge bruk av midlene.

Forutsigbarhet i økonomi og framtidige oppgaver er svært ønskelig, både med tanke på å utnytte de ressursene sentrene har, og for framtidig kompetansebygging.

Når det gjelder spørsmål rundt kapasitet mv, viser en til vedlagt tabell sektor syn, **tabell 2**.

Hørselssentrene

Møller kompetansesenter har landsdekkende ansvar for læremiddelutvikling for hørselshemmete. Senteret har de siste åtte årene hatt to fireårige samarbeidsavtaler med Læringssenteret/Udir om utvikling av materiell til egne fagplaner for døve: Materiell til døve elever i grunnskolen (1997-2000), og til elever i videregående skole (2001-2004). Det er også gjennomført arbeid for å kartlegge behovet for materiell til døve voksne. Det er foreløpig bare laget materiell til de fagene som har egne fagplaner for døve. Det er stort behov for materiell også i andre fag, og senteret har nå begynt med tolking av lærebøker (video på CD-ROM). Dessuten er det omtrent bare laget materiell til døve de siste årene, og det er stort behov for materiell til tunghørte (ci- og høreapparatbrukere). I og med at Møller kompetansesenter har høy kompetanse på utvikling av tegnspråkmateriell til døve har man også blitt involvert i utvikling av materiell med tegn til andre grupper (f.eks. psykisk utviklingshemmede).

Senteret har også bistått Læringssenteret med utvikling av lærings- og karakterstøttende oppgaver, avgangsprøver og eksamener tilrettelagt for døve.

Senteret har en egen distribusjon med nettbutikk og læremiddelkatalog slik at materialet skal være lett tilgjengelig for brukerne. Noe av materialet blir også lagt på nettet til fri nedlasting.

Som det fremgår av tabellen fikk Møller 5,8 mill. til å produsere nødvendige læremidler for hørselshemmede elever. 2,8 mill kr ble dekket gjennom senterets ordinære tildelinger, mens 3,0 mill. ble gitt som prosjektmidler etter søknad til LS/Udir. I og med at over 50% er dekket av prosjektmidler som man må søke om fra år til år blir det dårlig forutsigbarhet og vansker med langsiktig planlegging og fast tilsetting av fagfolk.

Bedre forutsigbarhet i økonomi og framtidige oppgaver er svært ønskelig, både med tanke på å utnytte de ressursene senteret har, og for framtidig kompetansebygging.

I tillegg til utvikling av læremidler har Møller kompetansesenter også en stor virksomhet med utvikling av materiell til tegnspråkopplæring for foreldre og videobøker på tegnspråk (videokassetter og CD-ROM). Denne virksomheten utføres på oppdrag fra og finansiert av NFU/VOX/Utdanningsdirektøren i Aust-Agder og Statens Bibliotektilsyn/ABM-utvikling.

Når det gjelder spørsmål rundt kapasitet mv, viser en til vedlagt tabell sektor syn, **tabell 3**.

Sentrene for sammensatte lærevansker og sosiale og emosjonelle vansker

Av lærevanskesentrene er det kompetansesentrene Sørlandet, Torshov, Trøndelag og Nordnorsk som har utviklet læremiddel i 2004. Disse sentrene benytter hver mellom 1 – 1,5 årsverk til dette arbeidet. Nordnorsk kompetansesenter har den største produksjonen og utvikler i hovedsak læremidler tilrettelagt for samiske brukere. Senteret benytter noe *underleverandører* til arbeidet, for eksempel Samisk spesialpedagogisk støtte (SEAD).

Læremidler for barn, unge og voksne med sammensatte lærevansker er generelt et underbetjent område. Vi snakker om flere aldersklasser, modenhets- og interesseområder knyttet til ulike trinn i opplæringsforløpet i tillegg til førskoleområdet og voksegruppene. Sentrene skriver at en ofte ser at læremidler som blir utviklet ikke tar tilstrekkelig hensyn til de kognitive funksjoner personene har og også ikke tar tilstrekkelig hensyn til tilleggsvansker, f.eks. synsproblematikk, spesifikke vansker knyttet til lese-/ språkutvikling m.v.

Evaluerings av de første 'generasjoner' multifunksjonelle læremidler har vist at det er de gruppene med de største og mest sammensatte lærevanskene som ikke får tilfredsstillende sine behov for læreplanrelaterte læremidler.

De neste 'generasjoner' læremidler vil få en større grad av multifunksjonell/universell utforming. Disse skal i prinsippet passe til de fleste lærings- og interesseområder hos eleven og samtidig gi læreren en mulighet til bedre individuell tilpasning. Dette vil sette store krav til den som utvikler læremidlene som f.eks. innsikt i språktilpasning, bruk av illustrasjoner, tilrettelegging av arbeidsoppgaver/arbeidsoperasjoner, brukergrensesnitt ved IKT-hjelpemidler osv. Det er viktig at erfaringer og nyere forskning på dette området blir ivarettatt av et fagmiljø innen Statped

Når det gjelder spørsmål rundt kapasitet mv, viser en til vedlagt tabell sektor syn, **tabell 4**.

Språk-, tale-, lese- og skrivevanskesentrene

I følge vedlagt Excel-oversikt, brukte Språk-, tale-, lese- og skrivevanskesentrene (Bredtvet) 4,5 årsverk av eget budsjett i 2004 til læremiddel.

Dette refererer til tilpasning/utprøving av forskjellige læremidler/hjelpemidler til Bredtvet brukere, og ikke til den generelle veiledningen som blir gitt ute av alle sentrene. I 2004 hadde Bredtvet 20 forskjellige aktiviteter/prosjekter der utvikling av veiledere var en del av aktivitetene til de forskjellige teamene, jfr. vedlegg. I oversikten på personellbruk er det ikke tatt med ressurser som har gått til utvikling/oversettelse av testmateriell eller til kurs og informasjonsarbeid generelt.

I 2004 har senteret videreført prosjektet "Gi rom for lesing" som en fikk midler til fra LS/Udir. I dette prosjektet har det blant annet inngått arbeid med utvikling av veiledere. Senteret har også arbeidet med utprøving av Daisy-bøker for dyslektikere. Mye av utprøvningsarbeidet ble gjort høsten 2003, men en del gjensto i 2004. Sammen med Dysleksiforbundet har senteret utviklet en nettside (Dysleksisiden) for voksne dyslektikere.

Senteret samarbeider tett med produsenter (bl.a. Telenor, Normedia, Microdaisy) og forskjellige forlag om utvikling og produksjon av læremidler og da spesielt datahjelpemidler. Senteret orientere internasjonalt, bl.a. i forhold til BETT i London om hva som finnes ut over Norges grenser, og en samarbeider med norske firmaer om oversettelse til norske forhold. Produsenter og forlag henvender seg til senteret som gir hjelp til vurdering og utprøving av læremidler.

Når det gjelder spørsmål rundt kapasitet mv, viser en til vedlagt tabell sektor syn, **tabell 5**.

Sosiale- og emosjonelle vansker – Lillegården kompetansesenter

Læremidler for denne elevgruppen vil i stor grad dreie seg om veiledere som kan bidra til at skoler bedrer sin kompetanse i å forstå og tilrettelegge tiltak med hovedfokus på faktorer i elevenes læringsmiljø, hvor lærerne selv er en av de viktigste faktorene. Et slik fokus gir også gevinst overfor alle elevgrupper.

Det vises også til vedlagt **tabell 6**.

Sametingets rapport om særskilt tilrettelagte læremidler

Det vises til vedlagt rapport fra Sametinget om særskilt tilrettelagte læremidler i 2004, hvor tiltakene/prosjektene blir kortfattet skissert.

Sametinget har tildelt eksterne instanser kr 2 409 200 til ovennevnte arbeid i 2004. Av dette er tildelt kr 2 217 200 til enheter i Statpedsystemet; Nordnorsk kompetansesenter, Samisk spesialpedagogisk støtte (SEAD), Tambartun kompetansesenter og Huseby kompetansesenter for utvikling/tilpasning, produksjon/distribusjon av samiske læremidler.

Når det gjelder prosjekt, prosjektansvar og samarbeidspartnere, vises det til vedlagt **tabell 7**.

Udekkede behov for de ulike brukergrupper

Alle sentrene som produserer læremidler har hatt en viss nedbemanning de siste årene som følge av stram økonomi. Spørsmålet vedrørende lærebøker for punktskriftbrukere har vært tatt opp så mange ganger i Stortinget at *kontrollkomiteen* har dette under oppsikt. Generelt kan en si at synssentrene sliter med å kunne stille læremidler til blinde og sterkt synshemmede elever ferdig til rett tid. Sektoren har måttet prioritere læremiddelutvikling/læremiddelproduksjon på bekostning av ressurser til den utadrettede tjenesten ved sentrene.

Ved innføring av ny læreplan, ser en nå for seg en ny topp i lærebok/læremiddelproduksjonen. Ut fra nåværende ressurstildeling til synssentrene, vil en vanskelig kunne dekke etterspørselen. Sektoren er på etterskudd vedrørende pedagogisk stimuleringsmateriell og kart.

Hørselssektoren viser også til udekkede behov for brukere i førskole, grunnskole, vgs og voksne på flere fagområder. Sentrene for Sammensatte lærevansker og sosiale og emosjonelle vansker opplyser at en har udekkede behov for læremidler, spesielt til elever med de største lærevanskene. Sektor språk-, tale-, lese- og skrivevansker viser til at det er et udekt behov for IKT-baserte læremidler for vanskegruppen.

Sametinget viser til udekkede behov på området multifunksjonelle læremidler i alle fag og på alle trinn, men spesielt i matematikk. Alle typer læremidler for hørselshemmede. Lettlesingsbøker på mellomtrinn, ungdomstrinn og videregående. Det er utviklet få læremidler for ungdomsskole og videregående skole.

Brukergruppens rettigheter

Vedlagt følger utdrag fra Opplæringsloven vedrørende læremidler for personer med særskilte opplæringsbehov samt utdrag fra andre relevante styringsdokument som omtaler læremiddelområdet for ovennevnte brukergruppe.

Med vennlig hilsen

Arne Brandal
Leder og sekretær for arbeidsgruppen

Læremiddelarbeid i Statped 2004

Sektor: Statped

Ressursbruk

Årsverk	eget budsjett (1)	LS/U-dir	andre kilder	sum	Prosent
Syn	26,2	7,0	0,5	33,7	60,8
Hørsel	5,5	5,6		11,1	20,0
Sammensatte lærevansker	4,8		0,5	5,3	9,6
Språk-, tale-, lese- og skrivevansker	4,5			4,5	8,1
Sosiale og emosjonelle vansker	0,8			0,8	1,4
Sum	41,8	12,6	1,0	55,4	100,0

Økonomi i 1000 kr (2)				
Syn	20 720	2 293	305	23 318
Hørsel	2 800	3 000		5 800
Sammensatte lærevansker	2 208		1 104	3 312
Språk-, tale-, lese- og skrivevansker	1 900	20	100	2 020
Sosiale og emosjonelle vansker	337	340	259	936
Sum	27 965	5 653	1 768	35 386

Hvor mye av midlene er brukt til underleverandører i 1000 kr (3)

Syn	204
Hørsel	300
Sammensatte lærevansker	822
Sum	1 326

Fordeling av ressursene

Årsverk	(4) Utvikling / Tilpasning	(5) Produksjon / Distribusjon
Syn	26,5	7,2
Hørsel	10,0	1,1
Sammensatte lærevansker	4,1	0,5
Språk-, tale-, lese- og skrivevansker	4,5	
Sosiale og emosjonelle vansker	0,6	0,2
Sum	45,7	9,0

Økonomi i 1000 kr (6)		
Syn	16 477	7 141
Hørsel	5 500	300
Sammensatte lærevansker	1 900	1 162
Språk-, tale-, lese- og skrivevansker	2 020	
Sosiale og emosjonelle vansker	596	340
Sum	26 493	8 943

Utgivelser ferdigstilt i 2004 (7)

Syn	4 361
Hørsel	18
Sammensatte lærevansker	17
Sosiale og emosjonelle vansker	2
Sum	4 398

Type utgivelser

Antall	Bok/hefte	Video/DVD	CD-ROM/PC	Internett	Lyd	Punkt	Annet mat. (8)
Syn		2			1 819	750	1 791
Hørsel	3	4	7	4			
Sammensatte lærevansker	18		2	5			2
Sosiale og emosjonelle vansker	2	1		2			
Sum	23	7	9	11	1 819	750	1 793

(1) Kap 243 (2) Totale utgifter inkl. årsverkene ovenfor. (3) Eksterne trykkeritjenester, programmering mv som en kjøper eksternt.

(4) Utvikling av nye, originale læremidler, tilpasning av eksisterende læremidler. (5) Trykking, kopiering, ferdigstilling. Reklame, salg, distribusjon

(6) Totale utgifter inkl. årsverkene ovenfor. (7) Ferdigstilte bøker/hefter, punkt/lyd, CD-rom mv. (8) Produksjon av annet ped. materiell, taktilt stimuli, materiell mv

Utdanningsdirektoratet
v/ Arne Brandal
Kolstadgt.1
0608 OSLO

Oahpahusossodat Tabell 7

Opplæringsavdelingen
Bredbuktnesveien 50
N-9520 KAUTOKEINO
Telefovdna +47 78 48 42 00
Telefaksa +47 78 48 42 42
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no
NO 974 760 347

ÅŠŠEMEANNUDEADDJI/SAKSBEHANDLER	DIN ČUJ./DERES REF.	MIN ČUJ./VÅR REF.	BEAIVI/DATO
Erna Lyssand Hætta, +47 78 48 42 13		04/5455 - 4	26.01.2005
erna.lyssand.heatta@samediggi.no			

Sametingets rapport om særskilt tilrettelagte læremidler i 2004

TILTAK	ØKONOMISK ANSVAR	PROSJEKT- ANSVAR	SAMARBEIDS- PART(ER)	ÅRSVERK /SUM
Videreføring av påbegynte læremateriell				
Tilpasning av dataprogrammet Struktur til nordsamisk	Sametinget Nordnorsk kompetanse-senter	Nordnorsk kompetansesenter		65000
Tilpasning av Karlstadmodell bok nr. 2: Ordstadiet til lule- og nordsamisk	Sametinget Nordnorsk kompetanse-senter Samisk spesial- pedagogisk støtte	Nordnorsk kompetansesenter	Samisk spesialpedagogisk støtte Drag kommune	98000
Læremateriell				
Lærebøker i punkt for 8. klasse på nord- samisk : Eatnigiella,	Sametinget Huseby kompetanse- senter	Huseby kompetansesenter	Sametinget	304000

Hárjehusat I, Sámi-Dáru sátnegirji, Servodatoahppu, Giellavealgu, Ja idja ii galgga šat leat.				
Læremateriell til blind autist på ungdomstrinn, nordsamisk	Sametinget Tambartun kompetanse-senter	Tambartun kompetansesenter	Sametinget Nordnorsk kompetansesenter	200000
Læremateriell til blind autist på småskoletrinn, nordsamisk	Sametinget Tambartun kompetanse-senter	Tambartun kompetansesenter	Sametinget Nordnorsk kompetansesenter	175000
Tilpasning av tegn til tale - dataprogramvare: Dagligspråk for Windows til nordsamisk	Sametinget Samisk spesial- pedagogisk støtte Nordnorsk kompetanse-senter	Samisk spesialpedagogisk støtte (SEAD)	Sametinget Nordnorsk kompetansesenter	148000
Gáhkku (ADL- bok)	Sametinget Nordnorsk kompetanse-senter	Nordnorsk kompetansesenter	Forlaget Idut	103000
Logut lulesamisk Matematikk barneh/småskole	Sametinget Nordnorsk kompetanse- senter	Nordnorsk kompetansesenter	Forlaget Idut	140000
Logut sørsamisk Matematikk barneh/småskole	Sametinget Nordnorsk kompetanse- senter	Nordnorsk kompetansesenter	Forlaget Idut	140000
Sátnebingu tilleggsbevilgning og nyoppprøkking	Sametinget	Forlaget Idut		160000
Oversetting av "Steg for steg"	Sametinget	Nasjonalforeninge n for folkehelsen		32000
Tilpasse TRAS til nordsamisk	Sametinget Samisk spesialpedagogisk støtte (SEAD)	Samisk spesialpedagogisk støtte (SEAD) Nordnorsk	Forlaget Idut	271000

		kompetansesenter		
			Sum	1836000
"E-lohkan" nettbasert læremiddel i samisk begyner- opplæring. Nordsamisk	Sametinget Nordnorsk kompetansesenter	Nordnorsk kompetansesenter	K2 Computer	410000
SATS – screening av 2 åringers språk. Nordsamisk	Sametinget Nordnorsk kompetansesenter	Nordnorsk kompetansesenter	SEAD	163200

Nordnorsk kompetansesenter har brukt 1.5 årsverk (egne lønnskostnader) til samisk læremiddelutvikling.

Finnes det andre aktører i dag som driver tilsvarende virksomhet ("konkurrenter")?

Sametinget har ansvar for å fremskaffe samiske læremidler, dvs. ansvar for å bevilger penger til produksjon av samiske særskilt tilrettelagte læremiddelproduksjoner. I det samiske samfunnet har ikke Sametinget noen konkurrent.

Kan andre aktører utføre (deler av) oppgavene? . Sametinget produserer ingenting selv, men bevilger penger til forlag og kompetansesentere som utfører oppgavene

Kompetansekrav: Sametinget setter spesialpedagogisk kompetanse og samiskkompetanse som krav.

Kapasitet/produksjon bra nok? Nei, og årsaken ligger i manglende ressurser ved Sametinget og begrenset kapasitet ved kompetansesentrene. Det er et stort behov for samiske bøker og læremateriell på alle tre språk.

Udekkede behov? Multifunksjonelle læremidler i alle fag og på alle trinn, men spesielt i matematikk. Alle typer læremidler for hørselshemmede. Lettlesingsbøker på mellomtrinn, ungdomstrinn og videregående. Det er utviklet få læremidler for ungdomsskole og videregående skole.

Hvem prioriterer/bestemmer oppgavene? Sametinget prioriterer oppgavene i samarbeid med kompetansesentrene som melder inn behov. Det blir holdt årlige samarbeidsmøter der Nordnorsk kompetansesenter, Nordnorsk spesialpedagogisk nettverk, Samisk spesialpedagogisk støtte, Spesialpedagogisk senter i Nordland, Døvblindesenteret i Nord-Norge avd. syn- og audiopedagogikk, Tambartun, Huseby og Møller deltar.

Kvalitet bra nok? Sametinget krever at alle læremidler kvalitetssikres.

Profilering bra nok? Forlagene og kompetansesentrene står ansvarlig for å markedsføre læremidler de har fått tilskudd til.

Tilgjengelighet bra nok? Ja. Nye læremidler blir publisert på Samisk læringsnett (Sámi Oahpponeahhtta.no) og det blir utgitt læremiddelkatalog og AV-katalog med jevne mellomrom. Det blir holdt læremiddelutstilling en gang i året. I tillegg har Sametinget, Samisk høgskole og Samisk spesialpedagogisk støtte (SEAD) foretatt en årlig informasjonsreise til kommunene innenfor det samiske forvaltningsområdet, der Sametinget bl.a. har orientert om særskilt tilrettelagte læremidler. Sametinget har en læremiddelsentral med alle tilgjengelige samiske lærebøker fra Norge, Sverige og Finland, og her kan alle låne bøker.

Distribusjon bra nok? Kompetansentrene distribuerer læremidlene ut til brukerne. Ellers er det samiske samfunnet lite og oversiktlig, slik at en vet om hverandre.

System for tilbakemelding fra forbrukerne ok? Siden det samiske samfunnet er såpass lite, og en møtes i mange sammenhenger, blir det en forholdsvis god tilbakemelding til Sametinget og andre involverte instanser.

Dagens finansieringsordning ok? Selve ordningen er grei, men det er ikke tilstrekkelig ressurser til å dekke alle behov.

Andre kommentarer:

Sametinget blir tildelt midler over Statsbudsjettet (Kap.206 post 50) som blir fordelt internt.

Sametinget har satt i gang et spesialpedagogisk kompetansehevingsprosjekt for perioden 2004 -2006 med fokus på lese-/skrivevansker og tospråklighet i lulesamiske og sørsamiske områder, samt områdene sør - Troms og nordre Nordland. Dette er en rullering av spesialpedagogisk kompetansehevingsplan for perioden 2001-2003.

Sametinget har opprettet en fast 100% stilling for spesialpedagogisk rådgiver og en 50% stilling for konsulent til oppfølging av særskilt tilrettelagte læremiddelprosjekter. I tillegg er det engasjert en prosjektkoordinator i 75% stilling til det spesialpedagogiske kompetanseheviingsprosjektet. Engasjementet er for perioden 2004 - 2006.

Dearvvuodáiguin/Med hilsen

Lill Westerfjell Kalstad
vuolitdirektøra/underdirektør

Erna Lyssand Hætta

FN'S STANDARDREGLER FOR LIKE MULIGHETER FOR MENNESKER MED FUNKSJONSHEMMING

Regel 6 - Utdanning

Statene bør anerkjenne prinsippet om at barn, unge og voksne med funksjonshemninger har lik rett til grunnskoleopplæring, videregående opplæring og høyere utdanning i integrerte miljøer. De bør sørge for at slik utdanning er en integrert del i det vanlige utdanningssystemet.

...

6.6. For å tilrettelegge opplæring for funksjonshemmede i det ordinære skolesystemet bør statene: ...c) sørge for at det finnes undervisningsmateriell av god kvalitet, ...

OPPLÆRINGSLOVEN

LÆREMIDLER FOR SPESIALUNDERVISNING:

Oppl.l. § 5-9. Statens plikt til å sørge for læremiddel

Departementet skal sørge for at det blir utarbeidd lærebøker og andre læremiddel for spesialundervisning.

Oppl.l. § 9-3. Utstyr

Skolane skal ha tilgang til nødvendig utstyr, inventar og læremiddel.

TEGNSPRÅK:

Oppl.l. § 2-6. Teiknspråkopplæring i grunnskolen

Elevlar som har teiknspråk som førstespråk, har rett til grunnskoleopplæring i og på teiknspråk. Omfanget av opplæringa i tid og innhaldet i opplæringa fastsetjast i forskrifter etter § 2-2 og § 2-3 i denne lova. Kommunen kan bestemme at opplæringa i og på teiknspråk skal givast på ein annan stad enn den skolen eleven soknar til.

Barn under opplæringspliktig alder som har særlege behov for teiknspråkopplæring, har rett til slik opplæring. Departementet gir nærmare forskrifter.

Før kommunen gjer vedtak etter første og tredje leddet, skal det liggje føre ei sakkunnig vurdering.

Oppl.l. § 3-9. Teiknspråkopplæring i den vidaregåande skolen

Ungdom som har rett til vidaregåande opplæring etter § 3-1 og som har teiknspråk som førstespråk, eller som etter sakkunnig vurdering har behov for slik opplæring, har rett til å velje vidaregåande opplæring i og på teiknspråk i eit teiknspråkleg miljø etter andre leddet, eller rett til å velje å bruke tolk i ordinære vidaregåande skolar. Det same gjeld vaksne som er tekne inn til vidaregåande opplæring utan rett etter § 3-1. Før fylkeskommunen gjer vedtak om slik opplæring, skal det liggje føre ei sakkunnig vurdering. Med teiknspråkleg miljø er meint skolar som har tilrettelagde opplæringstilbod i og på teiknspråk for hørselshemma elevlar.

Retten til opplæring i og på teiknspråk etter andre leddet er avgrensa til dei kurstilboda desse skolane gir. Delar av dette opplæringstilbodet kan givast med tolk.

Omfanget av opplæringa i tid og innhaldet i opplæringa blir fastsett i forskrifter etter § 3-2 og § 3-4 i denne lova.

Departementet kan gi nærmare forskrifter, mellom anna om inntak.

PUNKTSKRIFT:

Oppl.l. § 2-14. Punktskriftopplæring m.m.

Sterkt svaksynte og blinde elevlar har rett til nødvendig opplæring i punktskrift og opplæring i bruk av nødvendige tekniske hjelpemiddel. Elevane har også rett til nødvendig opplæring i å ta seg fram på skolen, til og frå skolen og i heimemiljøet. Omfanget av opplæringa i tid og innhaldet i opplæringa blir fastsett i forskrift etter § 2-2 og § 2-3 i denne lova. Før det blir gjort vedtak om slik opplæring, skal det liggje føre sakkunnig vurdering.

Oppl.l. § 3-10. Punktskriftoplæring m.m.

Sterkt svaksynte og blinde elevar har rett til nødvendig opplæring i punktskrift og opplæring i bruk av nødvendige tekniske hjelpemiddel. Elevane har også rett til nødvendig opplæring i å ta seg fram på skolen, til og frå skolen og i heimemiljøet. Omfanget av opplæringa i tid og innhaldet i opplæringa blir fastsett i forskrift etter § 3-2 og § 3-4 i denne lova. Før det blir gjort vedtak om slik opplæring, skal det ligge føre sakkunnig vurdering.

ANDRE STYRINGSdokumenter for LÆREMIDDELPRODUKSJONEN FOR SYNSHEMMEDE
--

Ot.prp. nr 44 (1999-2000): Kap 5. *Om læremiddel for punktskriftbrukarar*

Innst. S. nr 215 (2000-2001): *...læremiddelsituasjonen for blinde og svaksynte elevar*

Dokumentet inneheld framlegget: «*Stortinget ber Regjeringa snarast mogleg treffe tiltak som fører til at læremiddelsituasjonen for blinde og svaksynte elevar er fullt ut tilfredsstillande frå og med skulestart hausten 2001.* »

Dokument nr 8:71 (2000-2001):

Læremiddelsituasjonen for blinde og svaksynte elevar har lenge vore vanskeleg. I opplæringslova heiter det m.a. at: «Departementet skal sørge for at det blir utarbeidet lærebøker og andre læremidler for spesialundervisning». Dette omfattar også læremiddel for blinde og svaksynte. Likevel skjer det gong etter gong at fleire lærebøker ikkje er tilgjengelege ved skulestart. Tilfredsstillande tilgang på læremiddel er ein viktig føresetnad for å realisere retten til likeverdig opplæring også for blinde og svaksynte elevar. Det må være eit mål at lærebøker tilpassa synshemma (dvs. lærebøker i punktskrift og/eller lydbøker) er tilgjengelege ved starten av eit skuleår.

Problemet er blitt forsterka gjennom nedbygginga av spesialinstitusjonane for blinde og svaksynte elevar. Ei vellykka integrering av synshemma elevar i «vanleg skule» krev tilgang på dei nødvendige spesialpedagogiske hjelpemiddel.

OPPLÆRINGSLOVEN

SPRÅKLIGE MINORITETER:

Oppl.l. § 2-8. Særskild språkopplæring for elevar frå språklege minoritetar

Elevar i grunnskolen med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild norskopplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen. Om nødvendig har slike elevar også rett til morsmålsopplæring, tospråkleg fagopplæring eller begge delar.

Morsmålsopplæringa kan leggjast til annan skole enn den eleven til vanleg går ved.

Når morsmålsopplæring og tospråkleg fagopplæring ikkje kan givast av eigna undervisningspersonale, skal kommunen så langt mogleg leggje til rette for anna opplæring tilpassa føresetnadene til elevane.

SAMISK OPPLÆRING:

Oppl.l. § 6-2. Samisk opplæring i grunnskolen

I samiske distrikt har alle i grunnskolealder rett til opplæring i og på samisk.

Utanfor samiske distrikt har minst ti elevar i ein kommune som ønskjer opplæring i og på samisk, rett til slik opplæring så lenge det er minst seks elevar igjen i gruppa...

Oppl.l. § 6-3. Samisk vidaregåande opplæring

Samar i vidaregåande opplæring har rett til opplæring i samisk. Departementet kan gi forskrifter om alternative former for slik opplæring når opplæringa ikkje kan givast med eigna undervisningspersonale på skolen.

Departementet kan gi forskrifter om at visse skolar, kurs eller klassar skal tilby opplæring i eller på samisk eller i særskilde samiske fag i den vidaregåande opplæringa. Fylkeskommunen kan også elles tilby slik opplæring.

